

The Panamanian Crisis of 1989: The Role of Vatican Diplomacy

UDC: 93/94+327+261.7

DOI: <https://doi.org/10.15421/172471>**Danyliuk Ivan**Ph.D., <https://orcid.org/0000-0002-4313-2746>, ivandanyluk@gmail.com*Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

Abstract

The relevance of the study of the 1989 Panama crisis lies in the importance of studying the causes of political crises in order to prevent similar phenomena in the future, as well as in the importance of studying ways to solve political and diplomatic crises.

The purpose of the article is to investigate ways of solving the Panama crisis of 1989. Achieving the purpose of the research involves the disclosure of the following tasks: analyze the causes of the Panama crisis in 1989; explore the causes of a diplomatic incident and the role of Vatican diplomats during the Panama crisis; investigate the specifics of the negotiations between USA and Holy See in Panama in 1989-1990.

The results. It has been noted that the Panama Crisis was the result of the US military invading Panama to remove the Panamanian dictator Manuel Noriega. The Panamanian crisis of 1989 has been found to have set a diplomatic incident for Vatican diplomacy. Because the nuncio of the Holy See granted political asylum to the former dictator of Panama, it was the first time that the nunciature of the Holy See granted official political asylum. It was the first case when the military of a foreign country surrounded the nunciature of the Holy See. Also, at first used psychological warfare tactics against Vatican diplomats, namely rock music.

It was noted that the granting of political asylum to the former dictator of Panama provoked a diplomatic crisis between the United States and the Vatican, which was resolved by changing the policy of the United States in relations with the Holy See. As a result of the use of «soft power», the Americans managed to persuade the Vatican and establish cooperation with the papal legates.

Conclusions. The Panamanian Crisis of 1989, which began with the invasion of the US army in Panama, was finally resolved thanks to the methods of «soft power» that changed the position of the Vatican. As a result, on January 3, 1990, the papal nuncio convinced the former dictator of Panama to voluntarily surrender to the American military and leave the papal nunciature. The Panama crisis of 1989 demonstrates the importance of soft diplomatic methods to prevent further escalation of the conflict.

Keywords: Panama, USA, Vatican diplomacy, Vatican, Holy See, Catholic Church, Latin America

Панамська криза 1989 року: роль ватиканської дипломатії

Данилюк Іван*Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)*

Анотація

Актуальність дослідження Панамської кризи 1989 року полягає у важливості вивчення причин політичних криз із метою майбутнього запобігання подібних явищ, а також у важливості вивчення шляхів вирішення політичних й дипломатичних криз.

Мета статті: дослідити роль ватиканської дипломатії під час Панамської кризи 1989 року. Досягнення мети дослідження передбачає розкриття наступних завдань: проаналізувати причини Панамської кризи 1989 року; дослідити причини дипломатичного інциденту й роль ватиканських дипломатів під час Панамської кризи; дослідити особливості перемовин між представниками США та Святого Престолу в Панамі 1989-1990 рр.

Результати. Було відзначено, що Панамська криза була наслідком вторгнення армії США у Панаму задля усунення панамського диктатора Мануеля Нор'єги. Встановлено, що Панамська криза 1989 року спровокувала дипломатичний інцидент для ватиканської дипломатії, адже нунцій Святого Престолу надав політичний притулок колишньому диктатору Панами. Це був перший випадок, коли нунціатура Святого Престолу надала офіційний політичний притулок. Окрім того, вперше нунціатуру Святого Престолу оточили військові іноземної країни. Також вперше проти ватиканських дипломатів використовували тактику психологічної війни, а саме рок-музику.

Відзначено, що надання політичного притулку колишньому диктатору Панами спровокувало дипломатичну кризу між США та Ватиканом, яку вдалось вирішити шляхом зміни політики США у відносинах зі Святим Престолом. Внаслідок застосування м'яких методів, так званої «м'якої сили», американцям вдалось переконати Ватикан і налагодити співпрацю з папськими легатами задля вирішення питання Нор'єги.

Висновки. Панамська криза 1989 року, яка розпочалась із вторгнення армії США в Панаму, остаточно була врегульована завдяки методів «м'якої сили», які змінили позицію Ватикану. Як наслідок, 3 січня 1990 року папський нунцій переконав колишнього диктатора Панами добровільно здатися американським військовим і покинути папську нунціатуру. Панамська криза 1989 року демонструє важливість м'яких дипломатичних методів задля запобігання ескалації конфлікту.

Ключові слова: Панама, США, ватиканська дипломатія, Ватикан, Святий Престол, Католицька Церква, Латинська Америка

Стаття надійшла / Article arrived: 07.06.2024

Схвалено до друку / Accepted: 27.08.2024

Вступ.

Панамська криза 1989 року – криза спровокована вторгненням Сполучених Штатів Америки в Панаму з метою усунення диктатора генерала Мануеля Нор'єги (*Manuel Noriega*) у період із 20 грудня 1989 року по 31 січня 1990 року. Генерал Нор'єга не був президентом Панами, проте він консолідував усю владу в Панамі у своїх руках і був фактичним правителем в країні з 1983 по 1989 роки, а президенти Панами були його «маріонетками». Панамський генерал мав добрі зв'язки з розвідувальними службами США: Нор'єга був співробітником ЦРУ, яке вважало його одним із найцінніших агентів у Центральній Америці (Yates, 2008, p. 20).

Мануель Нор'єга таємно співпрацював зі США задля постачання зброї антикомуністичним силам у Латинській Америці (Cole, 1995, p. 2). Однак із середини 1980-х рр. відносини Нор'єги й уряду США погіршились через репресії проти панамських опозиціонерів (Yates, 2008, p. 11-12). Також у США стало відомо про злочинну діяльність Нор'єги, а саме про контрабанду наркотиків та відмивання грошей. У 1988 році суд у Маямі (США) висунув Нор'єзі звинувачення у контрабанді наркотиків, відмиванні грошей та рекеті (Cole, 1995, p. 2). Нор'єга відкидав звинувачення, висунуті проти нього американцями. Натомість Нор'єга звинувачував уряд США в «проведенні проти нього вендети з метою зберегти володіння Панамським каналом, який планувалося передати Панамі в 1999 році» (Rohter, 1989).

Ситуація загострилась у травні 1989 року, коли після загальнонаціональних виборів, на яких переміг опозиційний кандидат, Нор'єга змусив виборчий суд Панами скасувати результати виборів. В Панамі пройшла серія протестів проти Нор'єги, які Нор'єга назвав інспірованими зі США. Усе ж восени 1989 р. Нор'єга домігся призначення президентом Панами свого кандидата Франсіско Родрігеса (Baker, 1990). Наприкінці 1989 р. відносини США і Панами різко загострилися, що було наслідком тривалих протестів проти диктатури Нор'єги та невдалої спроби усунення Нор'єги від влади у жовтні 1989 р. (Donnelly, Roth & Baker, 1991, p. 24).

15 грудня 1989 р. Генеральна Асамблея (Парламент) Панами ухвалила резолюцію про те, що «між Панамою та Сполученими Штатами існує стан війни», а Нор'єгу призначили головою військового кабінету і назвали його «вищим лідером» (ісп. *Líder Máximo*, англ. *Maximum Leader*) (Cole, 1995, p. 2; Yates, 2008, p. 274). Цього ж дня, 15 грудня 1989 року, у Панамі відбулась сутичка між американськими військовими й панамськими поліцейськими, в результаті якої загинув американський солдат Роберт Пац (*Robert Paz*), ще двох громадян США було поранено (Cole, 1995, p. 2).

Загибель американського солдата на території Панами було використано як привід для війни. Уже

17 грудня президент США Джордж Буш (старший) санкціонував план вторгнення в Панаму – операцію «Справедлива справа» (англ. *Operation Just Cause*) (Yates, 2008, p. 1).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Панамській кризі 1989 року присвячено ряд напрацювань у зарубіжній історіографії. Так, Рональд Коул у своїй праці «Операція Справедлива справа: Планування та виконання спільних операцій у Панамі» (1995) детально описує причини, перебіг та вирішення Панамської кризи (Cole, 1995). Цікавим виступає дослідження Лоуренса Єйтса «Військова інтервенція США в Панамі» (2008) в якій автор описує передумови кризи у відносинах між США та Панамою, а також підготовку США до операції «Справедлива справа» (Yates, 2008). Панамській кризі присвячена низка статей: Р. Бейкер (Baker, 1990), Р. Будроукс (Boudreaux, 1990), Г. Хейнс (Haynes, 2017).

Мета статті: дослідити роль ватиканської дипломатії під час Панамської кризи 1989 року. Досягнення мети дослідження передбачає розкриття наступних завдань: проаналізувати причини Панамської кризи 1989 року; дослідити причини дипломатичного інциденту й роль ватиканських дипломатів під час Панамської кризи; дослідити особливості перемовин між представниками США та Святого Престолу в Панамі 1989-1990 рр.

Результати дослідження.

20 грудня 1989 року почалося вторгнення США в Панаму. Американські військові, які перебували на воєнних базах у Панамі, а також додаткові сили армії США атакували Панаму. Цього ж дня, 20 грудня 1989 року, у Форті Клейтон, військова база США у Панамі, присягу президента Панами склав Гільєрмо Ендара (*Guillermo Endara*), який вважався переможцем президентських виборів травня 1989 року. Армія США, яка мала чисельну й технологічну перевагу, швидко розгромила сили оборони Панами (Donnelly, Roth & Baker, 1991, p. 20). З 20 по 24 грудня 1989 року м. Панама, однойменна столиця Панами, та найбільші міста Панами були під контролем армії США (Rohter, 1989).

Очікуючи, що Нор'єга може втекти у посольства іноземних країн в Панамі, американські війська оперативно оточили посольства Куби, Нікарагуа, Лівії та ще кілька посольств в м. Панама. Імовірно, знаючи, що американські війська не спостерігають за посольством Святого Престолу (Ватикану), Нор'єга, який переховувався на квартирі своїх знайомих, попросив політичного притулку в папській нунціатурі (Cole, 1995, p. 56).

Напередодні Різдва, 25 грудня 1989 р., Мануель Нор'єга зателефонував до архієпископа Хосе-Себастьяна Лабоа (*Jose-Sebastian Laboa*), ватиканського нунція у Панамі, й попросив надати йому притулок у посольстві Святого Престолу, в іншому випадку Нор'єга повідомив нунція, що «підє

у панамські джунглі і звідти вестиме партизанську війну» (Boudreaux, 1990). Після коротких роздумів папський нунцій Лабоа, слідуючи дипломатичному прецеденту, погодився надати Нор'езі «тимчасовий притулок» на період, поки офіційний Ватикан визначить, чи «переслідується він за кримінальну чи політичну діяльність» (Boudreaux, 1990).

Того ж дня, 25 грудня 1989 р., о 15:30 Нор'єга під'їхав на автомобілі до нунціатури й увійшов до резиденції Святого Престолу в Панамі. Рішення генерала Нор'єги попросити політичного притулку у посольстві Святого Престолу створило дипломатичний інцидент для Ватикану: у країнах латиноамериканського регіону, через політичну нестабільність, колишні лідери чи дисиденти часто знаходять притулок у посольствах іноземних держав, проте це був перший випадок, коли звернулись до посольства Святого Престолу (Rohter, 1989). Посольство Святого Престолу, яке ще називають папською нунціатурою чи нунціатурою Святого Престолу, має ті ж права, що й посольства інших держав, оскільки Святий Престол є суверенним та незалежним суб'єктом міжнародних відносин.

Ватиканський нунцій Лабоа пізніше виправдовував свій вчинок тим, що надання притулку Нор'езі сприяло б швидшому закінченню конфлікту в Панамі. Так, архієпископ Лабоа зазначав: «Як тільки я прийняв його, я знав, що його люди вирішать, що він був клятим боягузом, і припинять воювати» (Boudreaux, 1990). Варто відзначити, що у той час у Панамі подекуди все ще тривали бої між силами оборони Панамі (прихильниками Нор'єги) та армією США (Rohter, 1989). Більше того, після прибуття Нор'єги у посольство Святого Престолу монсеньйор Лабоа намагався змусити того записати звернення до панамців із наказом припинити опір і здатися. Однак Нор'єга відмовився, й після цієї розмови із нунцієм колишній диктатор заснував у посольстві Ватикану на 18 годин. Коли Нор'єга прокинувся, опір уже зменшився (Boudreaux, 1990). Пізніше американський архієпископ Даніель Піларчук відзначав, що «втеча Нор'єги до посольства була подією, яку Церква не очікувала і яка ускладнила її [Церкви] місію, але його прийняття до посольства явно відіграло вирішальну роль у припиненні бойових дій у Панамі» (Pilarczyk, 1989).

25 грудня 1989 р. представник папського нунція у Панамі зателефонував Артуру Девісу (*Arthur Davis*), послу США у Панамі, й повідомив, що Нор'єга здався папському нунцію й перебуває у посольстві Святого Престолу (Chicago Tribune, 1989). Цього ж дня, 25 грудня 1989 р., отець Джозеф Еспетері (*Joseph Esspeteri*), секретар нунція, офіційно підтвердив, що Нор'єга прибув до посольства Ватикану, але відмовився назвати його статус (Rohter, 1989).

Американці побоювались, що Нор'єга зможе координувати своїх послідовників ззовні із папської

нунціатури. На думку американців, Мануель Нор'єга міг «використовувати кур'єрів, щоб координувати опір» та вдатися до «використання відвідувачів, які видавали б себе за дипломатів або учасників переговорів, для контрабанди повідомлень туди й назад» (Cole, 1995, p. 57).

Проте досвідчений ватиканський дипломат монсеньйор Хосе-Себастьян Лабоа, 66-річний іспанський баск, який був нунцієм Ватикану з 1982 року, мав свою стратегію, яка унеможливлювала запламування репутації Ватикану й папського нунція. Архієпископ Лабоа упродовж усього періоду перебування Нор'єги в посольстві Святого Престолу забороняв персоналу спілкуватися чи передавати будь-яку інформацію Нор'езі. Усю комунікацію з колишнім диктатором Панамі проводив особисто Лабоа. Окрім того, архієпископ Лабоа відмовляв Нор'езі у доступі до радіо та газет (Boudreaux, 1990). Нор'єга був ізольований у папській нунціатурі від зовнішнього світу. «Під час облоги ватиканського посольства, яка тривала 10 днів, Мануель Нор'єга» – свідчили співробітники папської нунціатури – «жив відокремленим, спартанським життям, відгороджений від зовнішнього світу [...]. Тричі на день скинутий диктатор Панамі відкривав двері до своєї душної кімнати на другому поверсі у ватиканській нунціатурі, брав їжу на таці та знову закривався» (Boudreaux, 1990).

25 грудня 1989 року міністру оборони США, Діку Чейні (*Dick Cheney*), який прилетів до Панамі, доповіли, що Нор'єга здався папському нунцію й переховується у посольстві Святого Престолу в Панамі. Дік Чейні позитивно сприйняв новину про здачу Нор'єги й навіть сказав: «Він [Нор'єга] більше не є фактором у Панамі» (Chicago Tribune, 1989).

Держдепартамент США, як тільки отримав інформацію про переховування Нор'єги у посольстві Святого Престолу, негайно звернувся до офіційного Ватикану із проханням відмовити Нор'езі в притулку. У зв'язку із відмінністю часових зон між Вашингтоном та Римом, більшість ватиканських високопоставлених осіб були на Різдвяному богослужінні в соборі Святого Петра, тому того дня ніхто не відповів на прохання США (Cole, 1995, p. 57).

Переховування генерала Нор'єги в посольстві Ватикану для адміністрації США спершу здавалось хорошим кроком, деякі американці навіть «підозрювали, що це було хитро сплановано агентами [США] на місці події» (Baker, 1990). Дехто вважав, що Ватикан міг організувати вигнання Нор'єги в третю країну (розглядалися Куба, Іспанія та Франція), а папський нунцій Лабоа проводив таємні наради з дипломатами інших країн (Baker, 1990; Chicago Tribune, 1989). Вигнання Нор'єги могло зняти відповідальність зі США, яка б виникла у випадку арешту Нор'єги. Як зазначає Р. Бейкер «на початках 'все виглядало модно': тиранію було повалено,

демократію відновлено, Дж. Буш виправдав військове вторгнення [у Панаму], як операцію правоохоронних органів, а Нор'єга був чієюсь проблемою» (Baker, 1990).

Проте ситуація змінилась. Адміністрація США оголосила головною метою «захоплення генерала Нор'єги», більше того, на Нор'єгу «влаштувавши всенациональне полювання», оголосивши винагороду за голову экс-генерала Нор'єги в 1 мільйон доларів (Rohter, 1989).

26 грудня 1989 року, адміністрація США зв'язалась із Ватиканом, щоб обговорити передачу Нор'єги під варту США, однак державний секретар Святого Престолу відповів на прохання державного секретаря США «ввічливою, але твердою відмовою» (Cole, 1995, p. 62). Офіційний Ватикан наполягав на тому, що ватиканський нунцій Лабоа надав притулок Нор'єзі не як «людині, звинуваченій у міжнародних злочинах», а надав йому «політичний притулок», щоб припинити кровопролиття у країні (Cole, 1995, p. 62). Ватикан наполягав на тому, що Нор'єга матиме тимчасовий притулок доти, поки не знайдеться третя країна, яка надасть йому постійний притулок. Утім, протягом наступних декількох днів, коли ватиканські дипломати обговорювали можливість передання Нор'єги в третю країну, уряди Іспанії, Перу, Мексики та інших країн відмовили в притулку, а пропозиція Куби була неприйнятною для США (Cole, 1995, p. 62).

Американські війська з того дня, як стало відомо, що Нор'єга переховується у посольстві Святого Престолу, оточили папську нунціатуру військовими й бронетехнікою (Boudreaux, 1990). Це був перший інцидент, коли нунціатуру Святого Престолу в іноземній країні оточують військові, більше того, військові іншої країни, адже американські військові оточили посольство Святого Престолу в Панамі.

Американськими військами у Панамі керував досвідчений генерал Максвел Турман (*Maxwell Thurman*), який за свій імідж трудоголіка був відомий під псевдонімом «Божевільний Макс» (англ. *Mad Max*). Зрозумівши, що Нор'єга добровільно не покине ватиканську нунціатуру, генерал «Божевільний Макс» зі всією наполегливістю взявся використовувати колишнього самопроголошеного «вищого лідера» Панамі з посольства Ватикану в Панамі (Haynes, 2017). Американський генерал Максвел Турман вирішив застосувати тактику психологічної війни, а саме навколо посольства Святого Престолу було зведено «музичний бар'єр» й американські військові цілодобово грали рок-музику на повну силу (Baker, 1990).

Ряд іноземних дипломатів й самі громадян США критикували дії США щодо посольства Святого Престолу в Панамі, а саме психологічний тиск музикою. Наприклад, Рассел Будроукс вважав, що «ця дія перетворилася на фарс». Будроукс заявляв, що

«розумна мета американської зовнішньої політики полягає в тому, щоб якнайшвидше позбутися Нор'єги, щоб приступити до важливих речей» (Baker, 1990). Натомість, американські військові «перетворили життя емісарів Папи в пекло» (Baker, 1990) й «карали Ватикан хеві-метал роком» (Baker, 1990).

Тиск громадськості США, католиків, які проживають у США, а також неодноразові звернення офіційного Ватикану до адміністрації США поставили під сумнів доцільність стратегії із рок-музикою. Більше того, й сам президент США Дж. Буш вважав цю тактику «політично незручною, дратівливою та дрібною» (Cole, 1995, p. 60). 28 грудня 1989 року після чергової скарги архієпископа Лабоа американські військові вимкнули музику (Boudreaux, 1990).

29 грудня 1989 року, після засідання Ради національної безпеки США, з Вашингтона генералу Турману передали політичні інструкції, які передбачали отримання Нор'єги, але зробити це дипломатично «м'якою силою», так, щоб не зіпсувати відносини з Ватиканом (Cole, 1995, p. 62).

Американська адміністрація вирішила вдатись до м'яких методів тиску на Ватикан (Boudreaux, 1990). Було вирішено залучити панамських лідерів, яких встановила армія США, задля дипломатичного тиску на Ватикан. Так, на прохання американського генерала Турмана Гільєрмо Ендара, новопризначений президент Панамі, написав особисто листа до Папи Римського Івана-Павла II, в якому пояснив Понтифіку, що присутність генерала Нор'єги в Панамі підживлює пропаганду й може спровокувати нові кровопролиття (Cole, 1995, p. 62).

Окрім того, генерал Турман запросив архієпископа Маркоса Макграта (*Marcos McGrath*), старшого католицького прелата в Панамі, відвідати «будинок відьом» Нор'єги, де колишній генерал проводив окультні сеанси, та інші резиденції Нор'єги, щоб «отримати розуміння душі людини» (Cole, 1995, p. 62). Побачене вразило архієпископа Маркоса Макграта настільки, що відразу після екскурсії архієпископ Макрат скликав конференцію панамських єпископів, щоб обговорити побачене. Уже 29 грудня 1989 року єпископи Панамі написали Івану-Павлу II листа, в якому пояснили, що «диктатор вчиняв тортури та вбивства, практикував поклоніння дияволу та вуду, а також накопичував зброю та боєприпаси, готуючись до тривалої та кровопролитної партизанської війни» (Cole, 1995, p. 62). Конференція панамських єпископів закликала Папу Івана-Павла II наказати папському нунцію у Панамі передати Нор'єгу під варту США (Cole, 1995, p. 62).

Окрім того, посилювався громадський тиск панамців на Католицьку церкву й Ватикан із вимогою видати Нор'єгу: так, більше п'яти тисяч панамців підписали лист до Папи Івана-Павла II із закликом припинити «двоїсте ставлення» і передати Нор'єгу «владі, здатній

негайно притягнути його до відповідальності» за «жахливі злочини» (Boudreaux, 1990).

Дипломатія «м'якої сили» спрацювала. Уже 29 грудня 1989 року ватиканська газета *L'Osservatore Romano* опублікувала комюніке, в якому говорилося, що «Ватикан ніколи не мав на меті перешкоджати правосуддю, надаючи Нор'єзі притулок» (Cole, 1995, р. 62).

Однак посольство Святого Престолу мало ряд формальних дилем: насамперед дипломатичний прецедент перешкоджав Ватикану передати Нор'єгу безпосередньо американцям, оскільки американці були «іноземною окупаційною владою» в Панамі (Boudreaux, 1990). Натомість нововстановлений панамський уряд не був готовий до судового процесу над колишнім диктатором. Також уряд Панами не міг передати Нор'єгу США, оскільки конституція Панами забороняє екстрадицію панамських громадян в інші країни для суду (Boudreaux, 1990). Оптимальним варіантом для Ватикану була б добровільна здача Мануеля Нор'єги американцям, щоб вирішили усі проблемні питання. Проте Нор'єга відмовлявся добровільно здаватися американцям.

Оскільки США звинуватили Нор'єгу в торгівлі наркотиками й висунули звинувачення у вбивстві, Ватикан класифікував Нор'єгу як злочинця, а тому був готовий припинити його переховування у посольстві Ватикану (Boudreaux, 1990).

Тому папський нунцій почав тиснути на генерала Нор'єгу, щоб той здався американцям (Cole, 1995, р. 63). Архієпископ Лабоа переконував Нор'єгу в необхідності добровільно здатися військовим США. Монсеньйор Лабоа навіть наказав вимкнути кондиціонер у кімнаті, в якій переховувався Нор'єга. Лабоа пояснював Нор'єзі, що той не може залишатися там до кінця свого життя. Але кожного разу, коли архієпископ Лабоа просив Нор'єгу здатися, той завжди відповідав одне і те ж: «Я не готовий» (Boudreaux, 1990).

На допомогу до Панами для сприяння вирішенню складної справи Ватикан вирішив відправити монсеньйора Джачінто Берлокко (Giacinto Berlocco), старшого експерта Ватикану з питань Центральної Америки. 1 січня 1990 року Джачінто Берлокко прибув у Панаму й відразу зустрівся з американським генералом Сіснеросом (Marc Cisneros), заявивши тому, що сподівається на «чесне, швидке і справедливе вирішення проблеми» (Cole, 1995, р. 63). Для допомоги монсеньйору Джачінто Берлокко адміністрація США направила високопоставленого дипломата Майкла Козака (Michael Kozak) (Cole, 1995, р. 63).

2 січня 1990 року під час двосторонньої зустрічі американських (генерала Сіснероса і дипломата Козака) й ватиканських (монсеньйорів Берлокко і Лабоа) представників сторони обговорили пропозицію Нор'єги здатися за умов: 1) США не

застосовуватимуть до нього смертну кару; 2) не екстрадують його до Панами. Майкл Козак погодився забезпечити першу вимогу, проте другу вимогу не гарантував (Cole, 1995, р. 63).

Масовий мітинг проти Нор'єги, що проходив 3 січня 1990 року в м. Панама, був одним із важливих факторів, щоб переконати Нор'єгу задатися. У середу 3 січня 1990 року на вулиці м. Панама вийшло близько 10 тисяч панамців із закликами арештувати Нор'єгу (Boudreaux, 1990). Гнівні заклики натовпу із вулиці доносились до кімнати Нор'єги, що дозволило монсеньйору Лабоа змусити Нор'єгу піти добровільно. В протилежному випадку папський нунцій Лабоа погрожував перенести нунціатуру Святого Престолу в іншу будівлю в Панамі, й таким чином зняти дипломатичний імунітет із будівлі, в якій переховувався Нор'єга, і тоді «якщо не американські війська, то натовп, який виступає проти Нор'єги, може сюди прийти» (Cole, 1995, р. 63).

3 січня 1990 року під тиском ватиканського нунція генерал Нор'єга погодився здатися, але попросив, щоб його здача була таємною (Cole, 1995, р. 63). Перед здачею йому дозволили зателефонувати своїй дружині й повернули військову форму. О 20:45 3 січня 1990 року папський нунцій Лабоа повідомив американських військових, що Нор'єга виходить із посольства Святого Престолу. Увечері 3 січня Мануель Нор'єга вийшов за ворота папської нунціатури, й американські війська одягли на нього наручники (Cole, 1995, р. 63).

Цього ж дня нунціатура Святого Престолу у Панамі оголосила, що Нор'єга вирішив залишити резиденцію папського представництва за власним бажанням, щоб здатися командуванню збройних сил США (Giansoldati, 2017).

Висновки.

Панамська криза 1989 року створила дипломатичний інцидент для ватиканської дипломатії, адже це був перший випадок, коли нунціатура Святого Престолу надала офіційний політичний притулок. Святий Престол (Ватикан), який має дипломатичний імунітет, як і посольства інших країн, проте Святий Престол не практикує надання політичного притулку. Папський нунцій архієпископ Лабоа виправдовував свій вчинок тим, що він прагнув завершити кровопролиття в Панамі. Більше того, монсеньйор Лабоа твердив, що рішення надати політичний притулок було його особистою ініціативою, без попередження чи консультацій із Ватиканом.

Окрім того, під час Панамської кризи 1989 року, вперше нунціатуру Святого Престолу оточили військові іноземної країни; а також уперше проти ватиканських дипломатів використовували тактику психологічної війни, а саме рок-музику.

Варто відзначити, що монсеньйор Лабоа, досвідчений ватиканський дипломат, зумів ізолювати

колишнього диктатора Мануеля Нор'єгу, щоб той не впливав на події в країні, перебуваючи в папській нунціатурі. Окрім того, архієпископ Лабоа інформаційно ізолював Нор'єгу.

США, які проводили операцію проти генерала Нор'єги, здійснили спробу, спершу дипломатично, а потім шляхом тиску, змусити Ватикан передати їм Нор'єгу. Тиск США не дав результатів у переговорах із Ватиканом, а навпаки загострив двосторонні відносини. Тільки зміна стратегії США у співпраці з Ватиканом, а саме застосування «м'якої сили» посприяло налагодженню співпраці у питанні майбутнього Нор'єги. Варто зазначити, що зміна стратегії США у роботі із ватиканськими

дипломатами, свідчить про важливість Ватикану як партнера для США.

Дипломатія «м'якої сили», а саме офіційне звернення до Папи Римського панамського президента, а також листи панамців до Понтифіка – посприяли налагодженню американо-ватиканських відносин у питанні Нор'єги.

В результаті переговорів між представниками США та Ватикану було знайдено компромісне рішення. Хоча ватиканському нунцію, архієпископу Хосе-Себастьяну Лабоа, довелося докласти чималих зусиль щоб переконати Мануеля Нор'єгу добровільно покинути посольство Святого Престолу в Панамі й здатися армії США.

REFERENCES

- Baker, R. (1990). *Observer: Is This Justice Necessary?* *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/1990/01/03/opinion/observer-is-this-justice-necessary.html>
- Boudreaux, R. (1990). The Surrender of Noriega: Secluded Existence at Embassy Was Anything but Good Life for General: Refuge: Noriega apparently remained as stubborn and secretive as he was in power, clerics and visitors say. *Los Angeles Time*. Retrieved from <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1990-01-04-mn-336-story.html>
- Cole, R. H. (1995). *Operation Just Cause: The Planning and Execution of Joint Operations in Panama*. Washington: History Office.
- Donnelly, T., Roth, M., & Baker, C. (1991). *Operation Just Cause: The Storming of Panama*. New York: Lexington Books.
- Giansoldati, F. (2017). *Noriega, così il Vaticano gli diede rifugio e gli salvò la vita. Il Messaggero*. Retrieved from https://www.ilmessaggero.it/primopiano/vaticano/vaticano_noriega_usa_bush_wojtyla_laboa_nunziatura-2472582.html
- Haynes, G. (2017). How Manuel Noriega surrendered to the sanity-destroying power of mallrat music. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/shortcuts/2017/may/30/noriega-panama-music-playlist>
- Noriega in Vatican Embassy. (1989). *Chicago Tribune*. Retrieved from <https://www.chicagotribune.com/1989/12/25/noriega-in-vatican-embassy/>
- Pilarczyk, D. (1989). Statement on Granting of Asylum in Nunciature to Manuel Noriega, December 29, 1989. *United States Conference of Catholic Bishops*. Retrieved from <https://www.usccb.org/resources/statement-granting-asylum-nunciature-manuel-noriega-december-29-1989>
- Rohter, L. (1989). Fighting in Panama: Noriega seeks asylum at the Vatican Embassy. His future is uncertain. Panamanians Cheer. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/1989/12/25/world/fighting-panama-noriega-seeks-asylum-vatican-embassy-his-future-uncertain.html>
- Yates, L. A. (2008). *The U.S. Military Intervention in Panama: Origins, Planning, and Crisis Management (June 1987 – December 1989)*. Washington: Center of Military History.